

Partij voor de Dieren

Initiatiefvoorstel

Welzijn van vissen

Inleiding

Voortschrijdend wetenschappelijk inzicht over het bewustzijn van vissen vraagt om veranderingen in de wijze waarop wij met vissen omgaan. Beleidskeuzes ten aanzien van vissen dienen herzien te worden om het welzijn van vissen beter te borgen. Deze conclusies trok de Raad voor Dieraangelegenheden in haar zienswijze Welzijn van Vissen.¹ Bovendien lijkt een meerderheid van de bevolking ook te vinden dat het welzijn van vissen net zo belangrijk is als dat van andere dieren.²

Er is steeds meer wetenschappelijke onderbouwing dat vissen pijn kunnen ervaren.³ Ook de Europese autoriteit voor Voedselveiligheid (EFSA) en World Organisation of Animal Health (OIE) hebben dit bevestigd. De EFSA sprak zich in 2017 uit voor gelijke behandeling voor vissen als zoogdieren en vogels wanneer het gaat om bewustzijn en welzijn.⁴ Een grote meerderheid van Europese burgers wil veranderingen in beleid ten aanzien van vissen: 79% van Europeanen vindt dat vissenwelzijn net zo goed beschermd moet zijn als dat van andere dieren, en dat het beter beschermd dient te worden dan nu het geval is.

Bij de bespreking van de discussienota Welzijn van Vissen (commissievergadering NLWM, 28-5-2018) bleek ook een deel van de commissieleden de groeiende wetenschappelijke consensus ten aanzien van het bewustzijn van vissen te onderschrijven en steun te willen

---

¹ <https://www.npo3.nl/een-dode-vis-vertelt-niks-na>

² <https://www.ciwf.nl/nieuws/2018/08/nederlanders-willen-beter-vissenwelzijn>

³ Zienswijze 'Welzijn van vissen,' Raad voor de Dieraangelegenheden, 2018; Sneddon & Gentle, 2002; Sneddon et al., 2003; Yue et al., 2004; Dunlop en Laming, 2006; Rose et al. 2012; Braithwaite & Ebbesson, 2014, Sneddon, 2015,

⁴ 'Animal consciousness,' EFSA (2017) Om pijn te kunnen ervaren is zowel een nociceptief systeem nodig als een vermogen voor mentaal bewustzijn. Studies tonen aan dat vissen dergelijke structuren bezitten.⁴ Vissen laten, als ze worden blootgesteld aan pijnprikkels of verstorende handelingen, fysiologische en ethologische stressreacties zien die vergelijkbaar zijn met die van zoogdieren. Vissen reageren op schade toebrengende of pijnlijke gebeurtenissen, reageren positief op pijnstilling en zijn in staat vermijgend gedrag aan te leren wat wijst op het bewust voorkomen van lijden.

geven aan verschillende maatregelen die het welzijn van vissen beter kunnen borgen in provinciaal beleid.

Wat is onze provinciale rol?

De provincie Noord-Holland kent een aanzienlijke visserij en visverwerkingsindustrie en een groot aantal hengelaars. De provinciale bestuurders hebben de verantwoordelijkheid om, wanneer wetenschappelijk onderzoek daartoe noodzaakt, beleid aan te passen. Groeiende academische consensus over pijnervaring bij vissen is bij uitstek een voorbeeld van hoe nieuw onderzoek noopt tot nieuw beleid. Daarbij: een voortrekkersrol op het gebied van vissenwelzijn past goed bij het vooruit-strevende, duurzame Noord-Holland waar wij allen zo hard aan werken.

Provinciaal beleid heeft via tal van wegen zijn weerslag op het welzijn van vissen. De provincie Noord-Holland heeft veel visrechten en verhuurt deze aan beroepsvissers en hengelsportverenigingen. De provincie Noord-Holland stelt subsidies beschikbaar, bijvoorbeeld voor de Blueport en de verduurzaming van de visserijsector, en heeft invloed op de besteding van Waddenfondsgelden.

Daarnaast zijn de sluisen, gemalen en pompen in de provincie een belangrijk instrument om vissenwelzijn te verbeteren. Tot slot geven zowel de Wet Natuurbescherming als PRV artikel 26 de provincie de mogelijkheid zich in te zetten om vissenwelzijn beter te garanderen.

Door deze instrumenten actief in te zetten voor vissenwelzijn, komt het ambitieuze doel uit de Watervisie 2021, 'Wij zorgen ervoor dat de 'eigen' wateren ecologisch goed functioneren,' binnen handbereik.

Voorstel 1: Weeg welzijn niet bij uitzondering, maar standaard mee bij besluiten die vissen aangaan.

Visstanden reden tot zorg

De visstand in tal van Noord-Hollandse wateren, de Waddenzee, de binnenwateren, en natuurlijk het IJsselmeer en Markermeer, blijft aanleiding geven tot grote zorg. Paling komt van nature veel voor rondom Amsterdam, maar de stand is de afgelopen twintig jaar gedecimeerd. Paling behoort tot de snelst uitstervende diersoort in Nederland. Ook met andere trekvissoorten zoals spiering, houting en driedoornige stekelbaars gaat het dramatisch slecht.

In de Waddenzee heeft het vissen op garnalen in het bijzonder een zeer negatieve impact op de ecologie door aantasting van de bodem en de grote hoeveelheid bijvangst. Door de netten van garnalenvissers zijn de middelgrote en de grote vissoorten vrijwel geheel verdwenen uit de Waddenzee. Onderzoekers zouden het liefst zien dat de Waddenzee een volledig beschermd zeereservaat wordt, zonder professionele visserij. Ondanks subsidie van het Waddenfonds komt er tot nog toe weinig terecht van het voornemen om te stoppen met

vissen op garnalen. De huidige hoge garnalenprijzen maken dat vissers weinig trek hebben om te stoppen met hun activiteiten.

Het IJsselmeer is nog altijd één van de meest overbeviste wateren ter wereld. De visstand is in de afgelopen decennia flink teruggelopen en de maatregelen die tot nu toe zijn genomen leverden geen grote verbeteringen op. Er is nog maar één procent over van de oorspronkelijke palingpopulatie. Brasem en blankvoorn blijven afnemen. Baars en snoekbaars blijven reden tot zorg geven. Het aantal vergunningen voor het IJsselmeer staat nog altijd op 70, terwijl volgens ecologen van Natuurmonumenten 5 een juist aantal zou zijn.⁵ Gedeputeerde Staten participeren ook in het overleg over de visstand in het IJsselmeer.

Ook in de Noord-Hollandse binnenwateren wordt nog steeds op grote schaal gevestigd. Ook hier hebben verschillende visstanden het zwaar. Provinciale natuurgebieden als de Loosdrechtse Plassen en Wijde Blik zijn geen uitzondering. Toch mag er gewoon gevestigd worden.

De visserijwet kent geen toevoeging die de industrie verplicht rekening te houden met natuurdoeleinden, hetgeen noopt tot alternatieve effectieve maatregelen. Gedeputeerde Bond gaf het ook al aan bij de behandeling van de discussienota Welzijn van Vissen: er is geen effectievere manier om de visstand duurzaam te verbeteren dan een warme sanering en het terugbrengen van het aantal netten. Dat betekent niet dat ons geen andere zeer effectieve opties ter beschikking staan. Zo kan de provincie de recreatieve en commerciële jacht op vis in kwetsbare wateren indien de visstand van de vis in kwestie reden tot zorg geeft, verbieden.

“De Raad voor Dierenaangelegenheden ziet met name in het voortschrijdend wetenschappelijk inzicht aanleiding om meer aandacht dan tot nu toe te besteden aan het welzijn van vissen.”

- Raad van Dieraangelegenheden “Welzijn van vissen: samenvatting” (2018) pag. 5 –

Voorstel 2: Verleen geen visrechten en ontheffingen meer voor visserij in kwetsbare natuurgebieden of indien de visstand aanleiding tot zorg geeft.

Uitzetten van vissen

Door uitzettingen van miljoenen vissen in de afgelopen decennia is de natuurlijke visfauna en in veel gevallen ook het gehele ecosysteem danig in gedrang gekomen. Uitzette zonnebaarsen zijn in tal van ecologisch hooggewaardeerde vennen een ecologische ramp door de predatie van de macrofauna. Zo hebben hoge dichtheden van benthivore vissoorten het water vertroebeld waardoor het ongeschikt is geworden voor waterplanten en vissoorten die afhankelijk zijn van enigszins helder water. Uitzettingen van andere

⁵ <https://www.wur.nl/nl/Onderzoek-Resultaten/Onderzoeksinstituten/Environmental-Research/show-wenr/Adviezen-visserij-IJssel-en-Markermeer-voor-visseizoen-2017-2018.htm>

diersoorten als vissen zijn aan strenge regels gebonden. Vissen mogen echter vrijwel overal nog altijd zonder beperkingen worden uitgezet.⁶

Het uitzetten van vissen vindt ook in onze provincie nog altijd met grote regelmaat plaats, zelfs in provinciale natuurgebieden zoals de Loosdrechtse Plassen en Wijde Blik is het uitzetten van vissen, net als hengelen, nog gemeengoed. In kwetsbare wateren als de Vinkeveense en de Loosdrechtse Plassen wordt paling en glasaal uitgezet.

Maar vooral karperuitzettingen zijn populair. Karpers kunnen zich in Nederland moeilijk voortplanten, met als gevolg een achteruitgang van karperbestand. Vanwege de waarde van de karper als hengelsportvis wordt de karper nog steeds op tal van plaatsen uit- en bijgezet. Karpers, met name indien ze in hoge dichtheden voorkomen, brengen schade toe aan het ecosysteem, regelmatig met rampzalige gevolgen. Niet voor niets worden karpers vanwege hun negatieve impact en grote aantallen beschouwd als negatief onder de Kaderrichtlijn Water.⁷

“We spannen ons in om samen met onze partners zo spoedig mogelijk aan de KRW-normen voor water [...] te voldoen”

- Koers NH2050 (2017) pag. 8 –

De omvang van de uitzettingen is slechts zelden geadministreerd. Veel vissoorten worden uitgezet, ook soorten die niet van nature in het gebied voorkomen (forel, kopvoorn). Voorafgaande aan het uitzetten van karpers (en andere vissoorten) wordt vrijwel nooit onderzoek gedaan naar de noodzaak en de gevolgen van de uitzettingen.⁸

Het is aan de hengelaars of zij met de waterschappen willen overleggen over de draagkracht van de wateren waarin de vis uitgezet wordt. Overleg gebeurt altijd op vrijwillige basis. Maar het uitzetten van vissen heeft een dusdanige impact op zowel de ecologie als het welzijn van vissen, dat het nooit simpelweg door hengelaars bepaald mag worden. Ecologen en waterbeheerders dienen te beslissen of dit kan.

Ten opzichte van de periode 1975-2000 wordt thans veel minder vis uitgezet, al is de laatste jaren een toename te zien.⁹ Uit gegevens van de Waterschappen blijkt dat hengelsportverenigingen nog geregeld aanvragen doen voor het uitzetten van vis in Natura 2000-gebieden.

Een initiatief van waterschappen om gezamenlijke beleidsregels op te stellen, werd door de lobby van hengelaars niet gewaardeerd. Daarom zijn strengere regels over het uitzetten van vissen nog altijd niet in een nieuwe viswet opgenomen. Ondertussen worden de KRW-

---

⁶ Ecologische Aanbevelingen en richtlijnen voor visbeheerplannen, Ecologisch Adviesbureau Viridis, Culemborg 2017

⁷ Hoe meer bars en karper vertelt je iets over waterkwaliteit diepe water: hoe meer hoe slechter kwaliteit. Heb je meer dan deze hoeveelheid dan scoor je slecht; minder dan scoor je goed.

⁸ <http://edepot.wur.nl/117606>

⁹ Dit blijkt uit gegevens van Waternet.

doelen, die uiterlijk gerealiseerd dienen te zijn in 2027, direct in gevaar gebracht door het uitzetten van vis.

Voorstel 3: Het uitzetten van vissen ten behoeve van de hengelaarij tegen te gaan.

Vispassages

In Noord-Holland zijn duizenden obstakels in de vorm van gemalen, sluizen, en stuwen aanwezig op vismigratieroutes. Zij vormen een belangrijk instrument om vissenwelzijn te verbeteren en om aan ecologische doelstellingen van de Europese Kader Richtlijn Water te voldoen. Op diverse plaatsten zijn vismigratievoorzieningen gebouwd. Daarnaast wordt de laatste jaren bij nieuwbouw van gemalen standaard visvriendelijke principes toegepast. Dit zijn stappen in de juiste richting.

Toch schatten bronnen binnen de waterschappen het aantal kunstwerken in Nederland dat visveilig is uitgevoerd nog altijd maar op minder dan 5 % (uitgaande van ca. 3000 gemalen in Nederland). Grote schattingen gaan nog altijd uit van miljoenen vissen die in Nederland zo jaarlijks sterven. Ook in Noord-Holland worden kunstwerken ieder dag nog vele vissen fataal en dragen in belangrijke mate bij aan de nog altijd dramatische visstand.

De provincie kan verschillende stappen nemen om meer provinciale kunstwerken visveilig te maken (i.e. >95% vissen overleeft de passage) voor 2027. Zoeken naar extra middelen om waterschappen financieel te ondersteunen bij deze kostbare onderneming is een van de stappen die mogelijk zijn.

Daarnaast kan de provincie, tevens gedekt door het provinciale budget voor vismigratie, een provinciekaart knelpunten vismigratie als beleidsproduct opstellen, inclusief schattingen van hoeveel vissen in die knelpunten gewond raken of sterven. Zo kunnen initiatieven ook goed afgestemd worden op andere provinciale plannen zoals Natura2000. Vismigratie is complex en stopt niet plots na de Afsluitdijk. De belangrijke verbanden kan de kaart laten zien.

Voorstel 4: Teken alle knelpunten voor vismigratie op in een provinciale kaart die als beleidsproduct gebruikt kan worden.

Voorstel 5: Stel een actieplan op voor aanleg, beheer en monitoring van vispassages, ecologische verbindingen en natuurvriendelijke oevers in sluizen, gemalen en pompen in Noord-Hollandse wateren om de knelpunten in vismigratie op te lossen vóór 2027.

Besluit

Provinciale Staten spreken uit dat zij vissenzijn van groot belang vinden en dragen Gedeputeerde Staten op, op basis van het hierboven gestelde:

- wijzen niet bij uitzondering, maar standaard mee te wijzen bij besluiten die wijzen aangaan;
- geen wijzenrechten en ontheffingen meer te wijzen voor wijzen in kwetsbare natuurgebieden of indien de wijzenstand aanleiding tot wijzen geeft;
- het wijzen van wijzen ten behoeve van de wijzen tegen te wijzen;
- alle wijzenpunten voor wijzenmigratie in een provinciale kaart op te wijzen die als beleidsproduct gebruikt kan wijzen;
- een actieplan op te wijzen voor aanleg, beheer en monitoring van wijzenpassages, ecologische wijzen en natuurvriendelijke wijzen in sluisen, gemalen en pompen in Noord-Hollandse wijzen om de wijzenpunten in wijzenmigratie op te wijzen vóór 2027;

Linda Vermaas

Partij voor de Dieren